

בראשית יב לך לך

קנה

לבית אל ופרסיה למשכניה. בית אל ממערבא ועי ממדנחא. וקנא תמן מדקחא קדם יי. וצלי בשמא דיי: ט. ונטיל אברם. אזיל ונטיל לדרומא: י. ונהה כפנא בארעא, ונחת אברם למצרים לאתומכא תמן. ארי תקיף כפנא בארעא:

לבית אל ויט אהלה בית אל מים והעי מקדם ויבן שם מזבח ליהוה

ט ויקרא בשם יהוה: ויסע אברם הלך ונסוע הנגבה:

י ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה לגור שם כי כבד הרעב בארץ:

1

(ט) הלך ונסוע. לפרקים, יושב כאן חדש או יותר ונסוע משם רש"י ונוטה אהלו במקום אחר, וכל מסעיו הנגבה ללכת לדרומה של ארץ ישראל והיא לצד ירושלים שהוא בחלקו של יהודה שנטלו בדרומה של ארץ ישראל להר המוריה שהיא נחלתו²⁴. (י) רעב בארץ. באותה ארץ לבדה²⁵, לנסותו²⁶ אם יתרהר אחר דבריו של הקב"ה שאמר לו ללכת אל ארץ כנען, ועכשיו משיאו לצאת ממנה.

24 ב"ר שם 25 מדכתיב בארץ כמין תחת הבי"ת שמשמעו בארץ הידועה. פירושו באותה ארץ לבדה. דאי הוה בשו"א תחת הבי"ת או הוא פירושו בכל הארץ. ר"ל בכל העולם (לבוש). 26 תנחומא לך לך ה.

רמב"ן אדם, כי באור כשדים היה מלמדם ולא אבו שמוע, ועתה כשבא בארץ הזאת שהובטח בה ואברהם מברכין, היה למוד ללמד ולפרסם האלהות, וכן אמר הכתוב ביצחק כאשר הלך אל נחל גרר והובטח אל תירא כי אתך אנכי (להלן כו כד), שבנה מזבח ויקרא בשם ה' (שם כה), כי בא במקום חדש אשר לא שמעו את שמעו ולא ראו את כבודו והגיד כבודו בגוים ההם. ולא נאמר כיעקב כן מפני שהוליד בנים רבים כלם עובדי³⁴ ה' והיתה לו קהלה גדולה נקראת עדת ישראל ונתפרסמה האמונה בהם, ונודעה לכל עם, וגם כי מימי אבותיו נתפרסמה בכל ארץ כנען. וכך אמרו בבראשית רבה³⁵ מלמד שהקרי³⁶ שמו של הקב"ה בפי כל בריה.

(ט) הנגבה. כתב רבינו שלמה ללכת לדרומה של ארץ ישראל, והוא בחלק של בני יהודה שנטלו בדרומה של ארץ ישראל. וכן לעתיד לבא בבניו, שנאמר יהודה יעלה בתחלה (שופטים א ב). (י) ויהי רעב בארץ. הנה אברהם ירד למצרים מפני הרעב לגור שם להחיות נפשו בימי הצרות³⁷ והמצרים עשקו אותו חנם לקחת את אשתו, והקב"ה נקם נקמתם בנגעים גדולים והוציאו משם במקנה בכסף וכוהב, וגם צוה עליו פרעה אנשים לשלחם. ורמז אליו כי בניו ירדו מצרים מפני הרעב לגור שם בארץ והמצרים ירעו להם ויקחו מהם הנשים³⁸, כאשר אמר וכל הבת תחיון (שמות א כב), והקב"ה ינקום נקמתם בנגעים גדולים עד שיוציאם בכסף וזהב וצאן וכקר מקנה כבד מאד³⁹, והחזיקו בהם לשלחם מן הארץ⁴⁰, לא נפל דבר מכל מאורע האב שלא יהיה בכנים. והענין הזה פרשוהו בבראשית רבה⁴¹. רבי פנחס בשם רבי אושעיא⁴², אמר הקב"ה לאברהם צא וכבוש את הדרך לפני בניך, ואתה מוצא כל מה שכתוב באברהם כתוב בבניו, באברהם

(ט) הנגבה. פאת דרום. ונקרא כן בלשון ארמית נגיבו מיא¹⁷, כי ראב"ע צד דרום חם. ומרוב החום ייבש. וכן טעם כי ארץ הנגב נתני (יהושע טו יט)¹⁸.

(י) ויהי רעב בארץ. בארץ כנען. 17 התרגום של חרבו המים (ח. יג) - נגיבו מיא 18 ארץ יבשה.

באנשים ההם שהיו קרובים לתשובה. וכבראשית רבה¹⁴ * רד"ק שהתנבא כי שם יפלו מבניו על עון עכן וכנה שם מזבח והתפלל עליהם.

(ט) ויסע אברם, נסע משם והלך הלך ונסוע, ממקום למקום. הנגבה, לצד דרום של ארץ ישראל. וכבראשית רבה¹⁵ כל מסעיו היו לצד דרומה של ארץ ישראל שהתנבא כי שם יהיה חלק יהודה לדרום ארץ ישראל¹⁶ והר המוריה בחלקו שעתיד להעלות בנו עליו.

(י) ויהי רעב בארץ, זה אחד מן הנסיונות¹⁷ שנסה האל את אברהם אבינו ועמד ככולן ולא הרחר אחר הקב"ה לאמר: אתמול אמר לי: ונברכו בך כל משפחות האדמה (לעיל ג) והיום רעב בארץ שאני שוכן בה עד שאצטרך לצאת ממנה אל מקום אחר, אלא הכל היה מקבל באהבה ולא הרחר אחר מדותיו של הקב"ה, מצרימה, כי ברוב במצרים שובע ואפילו יהיה רעב בשאר ארצות, לפי שאינה שותה ממי מטר אלא ממי הנהר כמו שאמר: לא בארץ מצרים היא (דברים יא י), ואברהם לא היה יכול לסבול הרעב כי היה כבד ומקנהו רב ולא היו מוצאים מרעה, ועוד כי נפשות ביתו היו רבים. לגור שם, לא להשתקע שם אלא לגור שם עד שיעבור הרעב מארץ כנען.

14 * לט. טז מובא ברש"י. 15 ליתא לפנינו וראה סוף פ"ט: הלך ונסוע הנגבה, מחקה והולך כנגד בית המקדש. ועיי תורה שלמה. קבו 16 עיי רש"י 17 פ"ר"א פכ"ז

34 ע"פ כ"י וטור, ובס"ש: עבדי ה'. 35 לט. כד. 36 שם: שהקריא 37 בס"ש: הצרות והצרות. 38 רמז לשמו"ד (א. כב): וכל הבת תחיון. מה צורך פרעה לקיים הבנות, אלא כך היו אומרים נמית הזכרים ונקח הנקבות אנשים לפי שהיו המצרים שטופים בזימה. 39 שמות יב. לח 40 שם לג. 41 מ. ח. 42 שם: הושעיה רבה

(ח) בית אל מים והעי מקדם. בין שתי עירות גדולות, למען ירבו ספורנו הבאים לשמוע בקראו בשם ה'.

(ט) הלך ונסוע הנגבה. כשנסע ממקום למקום כמנהג הרועים לא הלך למזרח ולא למערב שלא לנטות מאחת משתי העירות שהתחילו קצתן להמשך אחריו. (י) לגור שם. לא להשתקע.

חזקוני פ"י: אפשר הנח בנה חברון לשם בנו הקטן והדר בנה צוען לחם בנו הגדול ממנו, בתמיה ולא מאי. אלא בודאי בנה צוען לחם ברישא והדר בנה חברון לשם בנו הקטן ממנו. דחם גדול היה משם שתי שנים. כדאיתא בפרק בן סורר ומורה²⁵, והא דקחשיב שם ברישא דרך השיבותא קא חשיב. השתא ניחא שפיר דחברון לחלקו של שם נפלה. והכנעני אז בארץ, שהיה הולך וכבוש את א"י מזרעו של שם בחזקה. והכנעני אז בארץ, על שם העתיד נכתב כשהיו ישראל מוחזקים בקרקע, לכך נופל בו לשון "אז", כלומר אז בימי אברהם היה הכנעני בארץ, וכן לפנינו: והכנעני והפרזי אז יושב בארץ (להלן יג ז).

(ח) ויעתק משם. נסתלק משם. לשון: המעתיק הרים (איוב ט ה), מסלקן ממקומן. מקדם לבית אל. ממזרח לצד מערב. 25 סנהדרין טו. ב ע"ש דמשמע דחם היה גדול משם רק שנה אחת. וכאן כתוב

2

יִהְיֶה כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב לְבֹא מִצְרֵימָה וַיֹּאמֶר אֶל־שָׂרֵי אֲשֶׁתּוֹ הִנֵּה־נָא יִדְעָתִי
יב כִּי אֲשֶׁה יַפְת־מִרְאָה אֹתִי: וְהָיָה כִּי־יֵרְאוּ אֹתְךָ הַמִּצְרִים וַאֲמָרוּ אֲשֶׁתּוֹ זֹאת

יא. וְהָיָה, פֶּד קָרִיב
לְמַעַל לְמִצְרַיִם, נֹאמֵר
לְשָׂרֵי אֲתָתִיָּה, הָא קָעַן
יִדְעָנָא, אָרִי, אֲתָתָא
שְׂפִירַת חִיּוֹ אֵת: יב. וְיִהְיֶה, אָרִי יַחְזוּן יַתִּיד מִצְרַאִי, וַיִּמְרֹדוּן אֲתָתִיָּה דָא.

רס"ג (יא) הנה נא ידעתי, הנני יודע.²⁶
(יב) והיה כי יראו, אני חושש שכאשר יראו אותך המצרים.
2 ושלא כדרכו חז"ל בכחרא טו א.

רמב"ן

כתוב ויהי רעב בארץ, בישראל כתיב כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ (להלן מה ו). ודע כי אברהם אבינו חטא גדול בשגגה שהביא אשתו הצדקת במכשול עון מפני פחדו פן יהרגוהו, והיה לו לבטוח בשם שיציל אותו ואת אשתו ואת כל אשר לו כי יש באלהים כח לעזור ולהציל, גם יציאתו מן הארץ שנצטווה עליה בתחילה מפני הרעב עון אשר חטא, כי האלהים ברעב יפדנו ממות, ועל המעשה הזה נגזר על זרעו הגלות בארץ מצרים כיד פרעה⁴³, במקום המשפט שמה הרשע⁴⁴ והחטא.

(יא) הנה נא ידעתי וגו'. (יג) אמרי נא אחותי את. לא ידעתי למה
43 ע"י דברי הרמב"ן להלן טו. יב בסופו. ולפי דעת חז"ל היתה גלות מצרים בחטא שאמר במה אדע כי אירשנה (כתיי). ושמו יש לומר שרבינו אינו חולק על המדרש, אלא כוונתו שחטא זה גרם שהגלות תהיה במצרים דוקא ולא בארץ אחרת.
44 ככ"י: שמה החטא. וככתיי: במקום החטא שמה העונש.

מהר"ם

יב (יב) ואתך יחיו, יחיו ב', יחיו דגן ויפרחו כגפן (הושע יד ח). לפי שאמר אברהם לשרה, אם תשתמרי עצמך, שתהיי נקייה מפרעה ומאבימלך, אז תדעי בוודאי שהקי' יתן לך זרע, דכתיב ונקתה ונזרעה זרע (במדבר ה כח), והיינו דכתיב וה' פקד את שרה כאשר אמר, ויעש ה' לשרה כאשר דבר (להלן כא א). היכן אמר, והיכן דבר, אלא שכת' בתורה גבי סוטה ונקתה ונזרעה זרע, זהו שרמו המסורת יחיו דגן ויפרחו כגפן שהיה לך זרע, דכתיב ואשתך כגפן פוריה (תהלים קכח ג), כלומר שתלד בנים כגפן שמוציא ענבים, וכדאי' כי תא(י)נה לא תפרח וכו' (חבקוק ג יז).

חזקוני

(יא) כאשר הקריב, מחנה שלו, דוגמת: ופרעה הקריב (שמות יד י). הנה נא ידעתי, פרש"י: ודומה לו הנה נא אדוני סורו נא, דגבי לוט. כלומר שני "נא" אלו אינן כשאר "נא" שבמקרא שפירושה לשון בקשה, ושני "נא" אלו פי' עכשיו. כי אשה יפת מראה את קאי אבתי²⁶, כלומר הנה נא ידעתי על כי אשה יפת מראה את (יב) והיה כי יראו אותך המצרים והרגו אותי ואתך יחיו, שהן מוזהרין על אשת איש, מודבק באשתו (לעיל ב, כד), ולא באשת חברו²⁷, וא"ת הלא כך הם מוזהרים על שפיכות דמים כשיצאו מן התיבה. אלא י"ל שטופי זמה הם וירכו לחטוא ברציחה עם ניאוף. ד"א ניהא להם לחטוא פעם אחת בשפיכות דמים מלהיות חוטאים תדיר באשת איש. ד"א והרגו אותי פן אדעק למלך על אשר לקחו אותך.
"שנתים" (וכן ככ"י). 26 היינו הפסוק הבא: והיה כי יראו אותך וגו'. דאל"כ מדוע אמר לה כן עתה. 27 [סנהדרין נח, א].

ספורנו

(יא) כאשר הקריב, קרוב לעת הצורך, פן תשכח. לבא מצרימה. בית הועד לזנות⁴ כמו שנאמר עליהם "אשר בשר חמורים בשרם, וזרמת סוסים זרמתם" (יחזק' כג כ).
(יב) והרגו אותי. שלא יקוו שאסכים לתתך להם.

4 תנח"ה (ח"ב ח).

(יא) הנה נא ידעתי, מדרש אגדה²⁶: עד עכשיו לא הכיר בה מתוך רש"י צניעות שבשניהם²⁷, ועכשיו על ידי מעשה²⁸ הכיר בה. דבר אחר²⁹ מנהג העולם שעל ידי טורח הדרך אדם מתבזה וזאת עמדה ביופיה. ופשוטו של מקרא: הנה נא, הגיע השעה שיש לדאג על פיך, ידעתי זה ימים רבים כי יפת מראה את³⁰, ועכשיו אנו באים בין אנשים שחורים ומכוערים, אחיהם של כושים, ולא הורגלו באשה יפה. ודומה לוי³¹: הנה נא אדני סורו נא (להלן יט ב).

27 "מתוך צניעות שבשניהם" — י"ג: מרוב צניעות שבניהם. בתחומא: שלא היה יודע אותה קודם לכן. 28 כיון שהגיעו לפילי (שער) של מצרים ועמדו על היאור ראה אביהם אבינו כבואה של שרה באותה נהר כחמה וזרחת (תנחומא). 29 כ"ד מ. ד. 30 כ"ד: "כעבור שאת יפת מראה והיה כי יראו אותך המצרים והרגו אותי ואתך יחיו. ד"א ידעתי זה כמה ימים כי אשה יפת מראה את ועכשיו..." 31 ע"י חזקוני.

(יא) כאשר הקריב, מחנהו, או הוא מהפעלים העומדים, כי ראב"ע ימצאו פעלים שיצאו ויעמדו¹⁹. ומלת נא כמו עתה, וכן הנה נא זקנתי (כו ב), אוי נא לנו (איכה ה טז), והיא הפוכה בלשון ישמעאל²⁰, וטעם הנה נא ידעתי, שהיה כיפוי שרה בארצה, רק במצרים וארץ הנגב לא היה כמותה, כי הצורות משתנות בעבור האויר. וטעם ואתך יחיו, שיתנו לך כל צרכיך, כי ימי רעבון היו.

19 אפשר הקריב כפועל יצא — הקריב את מחנהו. ואפשר כפועל עומד — הלך וקרב. שהרי נמצאים פעלים שהם יוצאים ועומדים. 20 נא — אן. מלאן.

(יא) ויהי כאשר הקריב, הקריב מחנהו, כי היה הולך לרגל רד"ק המלאכה ולרגל ילדי נפשות ביתו. כי הקריב פעל יוצא¹⁸, וכן ופרעה הקריב (שמות יד י), הקריב מחנהו. הנה נא ידעתי, אף על פי שפירוש נא, עתה, לא רצה לומר שלא ידע קודם לכן¹⁹, כי כן ידע מיום דעתו אותה, אבל כן הוא דרך הלשון. וכן הנה נא אדני (להלן יט ב), הנה נא מצא עבדך (שם יט) וזולתם.

(יב) והיה כי יראו אותך המצרים, בני מצרים אינם יפים כמו בני ארץ כנען, אבל הם כעורים כי הם²⁰ דרומיים והם שטופים בזימה, לפיכך היה ירא אברם כשהיה קרוב למצרים והיה בגבולה וראה אנשיה כעורים היה ירא כשיראו אשתו שהיא יפת תואר שיחמדו אותה, כי אם היה יודע זה מתחלה לא היה כדעתו לבא מצרים אלא היה סובל הרעב ולא שיפקיר את אשתו. ולא ירא שיאנסו אותה ממנו וישכבו עמה, כי אם יעשו זה פעם אחת לא יעשו פעמים רבות שישכבו אותה לעיניו כי זה יהיה חמס רב וחמס תמיד לא יסבלו אנשי העולם, אבל להרוג אותו אינו אלא פעם אחת ואחר כך תהיה מופקרת להם בלא חמס כי לא יהיה לה בעל, ומזה פחד אברם ולא סמך על הבטחת האל שהבטיחהו, כי אמר שמה יגרום החטא, וכן פחד יעקב אבינו אחר הבטחת האל²¹, וכן ראוי לכל צדיק שלא יסמוך במקום סכנה על הנס וישמור עצמו בכל תחבולה אשר יוכל, ועל זה אמר שלמה: אשרי אדם מפחד תמיד (משלי כח יד): וכן אמרו רבותי ז"ל²²

18 וכן בספר השרשים (קרב). 19 דלא כרש"י ע"פ חז"ל. 20 ככ"י: והם דרומיים. וחקנתי ע"פ שאר כ"י והגדל. 21 להלן לב, ח. ע"י רש"י שם יא. 22 ע"י פסחים סד, ב.

יְהוָה כִּפְּנָא בְּאַרְעָא וַנְחַת אַבְרָם לְמִצְרַיִם לְאַתְחָבָא תַּמָּן אַרְוִם תַּקִּיף כִּפְּנָא בְּאַרְעָא: יֵא וְהוּא כְּמָא דְקָרַב לְמִיּעַל לְתַחֲוֹם מִצְרַיִם וּמָטוּ לְנַהֲרָא וּגְלִיאוּ בְשִׁרְיָהוֹן לְמַעְבַּר וְאָמַר אַבְרָם לְשָׂרִי אֲנַתְחָה הָא עַד כְּדוֹן לֹא אֶסְתַּמְלִית בְּבִשְׂרִיךָ וְכְדוֹן יְדַעִיתָ אַרְוִם אֲנַתְחָא שְׂפִירַת חִיזוּ אֲנָתָּ:

רמב"ן

כשרים היה מלמדם ולא אבו שמוע, ועתה כשבא בארץ הזאת שהובטח בה "ואברכה מברכך", היה למוד ללמד ולפרסם האלהות. וכן אמר הכתוב (להלן כו כז) ביצחק כאשר הלך אל נחל גרר והובטח אל תירא כי אתך אנכי, שבנה מזבח "ויקרא בשם ה'". כי בא במקום חדש אשר לא שמעו את שמעו ולא ראו את כבודו והגיד כבודו בגוים ההם. ולא נאמר ביעקב כן מפני שהוליד בנים רבים כלם עובדי ה', והיתה לו קהלה גדולה נקראת עדת ישראל ונתפרסמה האמונה בהם, ונודעה לכל עם, וגם כי ימימי אבותיו נתפרסמה בכל ארץ כנען. וכך אמרו בבראשית רבה (לט טו) מלמד שהקריא שמו של הקב"ה בפני כל בריה:

(ט) הַנִּגְבָּה. כתב רבינו שלמה ללכת לדרומה של ארץ ישראל, והוא בחלק של בני יהודה שנטלו בדרומה של ארץ ישראל. וכן לעתיד לבא בבניו, שנאמר (שופטים א ב) יהודה יעלה בתחלה:

(י) ויהי רעב בארץ. הנה אברהם ירד למצרים מפני הרעב לגור שם להחיות נפשו בימי הבצורת, והמצרים עשקו אותו חנם לקחת את אשתו, והקב"ה נקם נקמתם בנגעים גדולים, והוציאו משם במקנה בכסף וזבוב, וגם צוה עליו פרעה אנשים לשלחם:

ורמוזו אליו כי בניו ירדו מצרים מפני הרעב לגור שם בארץ, והמצרים ירעו להם ויקחו מהם הנשים כאשר אמר (שמות א כב) וכל הבת תחיון, והקב"ה ינקום

אור החיים

באומרו "משם" שחזר אל האמור נסמך והסן: יֵא וידי כאשר הקריב וגו' הנה נא ידעתי וגו'. רטמינו ו"ל אמרו (מנחות לן ה) להגיד נגיעות שהיה ציניהם. וזרין לדעת לזוה ענין אמר לה כן אברהם:

אכן להיות כי רצה ללמוד עליה לומר אחי הוא, חש שמאמר שרה למה הכניסה בגדר סכנה שעל כל פנים היא מסתכנת, או פמסר בעל כרחיה צד העמלים על ידי הריגת העל או ברצונה ולא היה לו להצילה למקום

(ה) כפסוק הלמענך מעוז ארץ יעמק נור ממקומו (לוי ים ד), כי נלחם ישראל ממקום מפלחו גורם שיעמק נור שהוא הקב"ה ממקומו, ומכל שכן צמח שלפנינו שנראה ה' אליו ונה לו מונח שם וכשיעבור משם אברהם יעמק נור ממקומו והוא אברהם הוא המעמיק:

עוד ירצה שהמעמיק מונח שנה שם, כשרצה להטות אהלה במקום אחר. קמר המונח שנה וזמר ונלאו במקום אשר עשה שם אהלה, ולא הולך לפרש כי סמך על הזכרתו נסמך וינן שם מונח וגו' יעמק משם. גם הראה בלצנע

ב"י יקר

ובזה יכחישו לומר שגם קול לא שמעת: (ט) ה'רוך ונסוע הנגבה. אולי רצה להתחכם באלהיות, כי הרוצה שיחכים יודים (כ"ב כה), אבל על העושר לא ביקש, שהרי אמר (להלן י"ג) אם אקח מחוט ועד שרוך נעל. ואותן מתנות שקיבל ע"י שרה היה מוכרח לקבלם כדי שלא יהרגוהו, שהרי כולם נתנו לו דרך חנופה אולי יחפתה ליתן לו את אחותו לאשה, ואילו לא היה מקבל היו חושבים שאין

כשאמר לו לך מארצך. לפי שאו היה עדיין בחוץ לארץ כדעת הראב"ע ובתוך ארץ אין שכנתו יתברך נגלה וראיה מיונה (מכילתא בא י"ד), וא"כ לא נראה אליו שם ה' במראה כי אם קול דברים לבד היה שומע וע"כ לא בנה שם מזבח, רק לה' הנראה אליו, אבל בעוד שלא היה נראה אליו לא רצה לבנות מזבח במקום שאין השכינה שורה. וזה שאמר במשה (שמות ד א) כי יאמרו לא נראה אליך ה', כי אין דרכו להתראות בחוץ לארץ

יב ויהי ארום יסתפלון ביד מצראי יחמון ית שופריה יימרון אנתתה דא ויקטלון יתי ינתך
יקימון: יג אמרי בקעו דאחתי אנת בגין דייטיב לי בגינך ותתקים נפשי אמטולתיך:

רמב"ן

ויראה מפשט הכתובים כי שרה לא קבלה עליה לאמר
כן, אבל המצרים היו רעים וחטאים מאד, וכאשר
ראו אותה ויהללו אותה אל פרעה לוקחה אל ביתו, ולא
שאלו בהם כלל אם אשתו היא או אם אחותו היא, והיא
שתקה ולא הגידה כי אשתו, ואברהם ספר מעצמו כי
אחותו היא ולכך הטיבו לו בעבורה, וזהו שאמר הכתוב
מה זאת עשית לי למה לא הגדת לי כי אשתך היא (להלן פסוק
יח), האשים אותו כי בראותו שיקחו אותה היה לו להגיד
לפרעה כי אשתו היא, וחזר והאשים אותו על אמרו אחרי
כן לשרים ולבית פרעה כי אחותו היא. ולא האשים את
האשה כלל, כי אין ראוי שתכחיש היא את בעלה, והראוי
לה שתשתוק:

וידעתי זה כמה ימים כי יפת מראה את, ועכשיו אנו
באים בין בני אדם שחורים אחיהם של כושים, ולא
הורגלו באשה יפה. ודומה לו הנה נא אדני טורו נא.
כל זה לשון הרב. והמדרש קבלה בעונה שבהם ונסמך
למקרא:

אבל אין צורך לכל הדברים האלה, שאין מלת "נא"
מורה על דבר שיתחדש בעת ההיא בלבד, אבל על
כל דבר הווה ועומד יאמרו כן, כי הוא רומז על הענין
לומר שהוא עתה ככה. הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה
את, מאז ועד עתה. וכן הנה נא עצרני ה' מלדת (להלן טו
ב), מנעורי ועד היום הזה. וכן הנה נא לי שתי בנות (להלן ט
ח), כי לא נולדו עתה, וכולם ככה:

אור החיים

כזה, והגם שבטוחים הנדיקים בהקצ"ה אע"פ כן כלל זה
צדינו שאין סומכין על הנס (פסחים סד:) ומה גם לגבי
צחירת האדם, ולא ולמד (שם ח:). משמאל שאמר ושמע
שאלו והרגני (ש"ה טו ז). לזה אמר אליה הנה נא וגו' נתן
התנלות על הדבר כי עתה נודע לו ולא מקודם, שאם היה
יודע מה שידע עתה לא היה מביאה אל מזרים והיה הולך
למקום אחר:

וביבם נתינת לב לדעת, לזד קורבנו לזב למזרים ראה
פנים כעורות, או ידע בקריבת העיר כי המלך
יקח היפה בנשים ונתן דעתו והכיר זה:
ואמרו **כי אשדה יפת וגו'**. ולא הספיק לומר כי יפת
מראה את, נמכוין לומר כי אחת היא צעולה אשה
יפת מראה היא ואין דומה לה הן והבן:

ואמרו ודחיתה. היא תכלית הטובה שמקוה להחיות נפשו
צרע. ודקדק לומר וחימה נפשי ולא אמר ואחיה
וגו', לרמזו אומרו (משלי יג כה) נדיק אוכל לשובע נפשו:
עוד יראה דקדוק עוד אומרו כפל ענין בעבורך ובגללך,
שהיה לו לומר ייטב לי וחימה נפשי בגללך או
בעבורך:

וביבם נתינת לב לדעת, לזד קורבנו לזב למזרים ראה
פנים כעורות, או ידע בקריבת העיר כי המלך
יקח היפה בנשים ונתן דעתו והכיר זה:
ואמרו **כי אשדה יפת וגו'**. ולא הספיק לומר כי יפת
מראה את, נמכוין לומר כי אחת היא צעולה אשה
יפת מראה היא ואין דומה לה הן והבן:
וא"י יקשה צענין שהלך עמה לארץ פלשתיים אחר שידע
כי אשה יפת מראה היא, כי ארץ פלשתיים לא היו
כעורות כ"כ כמזרים, ולזה תמצא שלא הוצרך לזוהר עליה
שתאמר היא אלה הוא אמר עליה אחותי היא, כי לא היה
צית מיושם כאנשי מזרים שהיו בתכלית הכיעור והיא
בתכלית היופי:

אבן נמכוין לז' דברים, האחד למען ייטיבו לו צעבור
אחותו טובה גשמית. ועוד וחימה נפשי וגו', על
דרך מה שדרשו ז"ל (פס"ד מד ג) צפסוק אם ראה תראה
(ש"ה א יא) שאם לא יפקידה תעשה שעל כרחו יראה לתת
לה זרע ע"י שחלך ותסתר וכו' ותצדק כסוטה ומרעה זרע.
כמו כן חשב אברהם כי ע"י סחירת האשה עם האיש והיא

יב והיה כי יראו וגו'. הקדים לומר לה טעם למה
שמנוחה אותה בסמוך אמרי נא וגו', שתאמר מאז
ומודיע מבלי שואלה דבר שתמלל להשמיע כי היא אחותו,
והוא אומרו אמרי נא פירוש עתה מבלי שואל, ולזד
שתאמר למה נטוּרך להודיע דבר זה מבלי שואל, לזה אמר

דיקוטי הערות על אור החיים

ה) עיין מגילה (ט.):

כ"י יקר

שכבר קבל מן המצריים נתנם לבני הפילגשים דהיינו בני
קטורה והיא הגר המצרית כפירוש רש"י, כי מן המצריים לקח
המתנות והחזירים ונתנם לבני הגר המצרית:

דצונו ליחנה להם והיו הורגים אותו, ומכל מקום לא רצה
ליהנות מן אותן מתנות ונתנם לבני הפילגשים, שנאמר (להלן כה
ו) ולבני הפילגשים נתן אברהם מתנות. היינו אותן מתנות

...fice thanksgiving offerings, and the name of
vows to HASHEM I will pay, in the presence,
In the courtyards of the House of HASHEM,
m, Halleluyah!

ongregation, then chazzan:

Psalm 117

l nations; praise Him, all the states!* For His
whelmed us,* and the truth of HASHEM is

ecited aloud by the chazzan. After each verse, the congregation
He is good; His kindness endures forever,' and then recites the
succeeding verse.

e Four Species are waved. See page 631.

Psalm 118

HASHEM

His kindness endures forever!
His kindness endures forever!
His kindness endures forever!
His kindness endures forever!

y:

M say:

aits* did I call upon God; God answered me
veness. HASHEM is with me, I have no fear;
? HASHEM is with me through my helpers;
ces. It is better to take refuge in HASHEM than
tter to take refuge in HASHEM than to rely on
surround me; in the Name of HASHEM I cut
le me, they also surround me; in the Name of
on! They encircle me like bees, but they are
es thorns; in the Name of HASHEM I cut them
ard that I might fall, but HASHEM assisted me.*
my praise, and He was a salvation for me.
and salvation is in the tents of the right-
hand does valiantly. HASHEM's right hand

of exile and even without a pledge from Him, than to rely on
the most profuse assurances of human beings (R'
Bachya: Vilna Gaon).

לְךָ אֲזַבֵּחַ זֶבַח תּוֹדָה, וּבְשֵׁם יְהוָה אֶקְרָא. נְדָרֵי לַיהוָה
וּשְׁלָמִים, נִגְדָה נָא לְכָל עַמּוֹ. בְּחִצְרוֹת בַּיִת יְהוָה, בְּתוֹכְכֵי
וּשְׁלָמִים הַלְלוּיָהּ.

Congregation, then chazzan:

תהלים קיז

הַלְלוּ אֶת יְהוָה, * כָּל גּוֹיִם, שִׁבְחֻהוּ כָּל הָאֲמִיּוֹת. * כִּי גָבַר
עָלֵינוּ חֲסֵדוֹ, * וַיָּאֶמֶת יְהוָה לְעוֹלָם, הַלְלוּיָהּ.

Each of the following four verses is recited aloud by the chazzan. After each verse, the congregation
responds 'He is good; His kindness endures forever,' and then recites the succeeding verse.

On Succos, the Four Species are waved. See page 631.

כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ.
כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ.
כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ.
כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ.

תהלים קיח

הַיְהוּדִים לַיהוָה כִּי טוֹב, *
יֹאמְרוּ נָא יִשְׂרָאֵל,
יֹאמְרוּ נָא בַּיִת אֱהָרֹן,
יֹאמְרוּ נָא יִרְאֵי יְהוָה,

מִן הַמִּצָּר * קָרָאתִי יְהוָה, עֲנֵנִי בְּמִרְחַב יְהוָה. יְהוָה לִי לֹא אִירָא.
מַה יַּעֲשֶׂה לִּי אָדָם. יְהוָה לִי בְּעֹזִי, * וַאֲנִי אֶרְאֶה
בְּשִׁבְעָאֵי. טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה, מִבִּטָּח בְּאָדָם. * טוֹב לַחֲסוֹת
בַּיהוָה, מִבִּטָּח בַּנְּדִיבִים. כָּל גּוֹיִם סִבְבוּנִי, בְּשֵׁם יְהוָה כִּי
אֲמִילִם. סִבְבוּנִי גַם סִבְבוּנִי, בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילִם. סִבְבוּנִי
כַּדְּבָרִים דִּעֲכוּ כְּאֵשׁ קוֹצִים, בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילִם. דָּחָה
דְּחִיתַנִּי לְנֶפֶל, וַיְהוֶה עֲזָרְנִי. * עֲזֵי וּזְמַרְתָּ יְהוָה, וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה.
קוֹל רְנָה וַיִּשְׁוַעַה בְּאֶהְלֵי צְדִיקִים, * יִמִּין יְהוָה עֲשֶׂה חַיִּל. יִמִּין

latter serves him only in response to external
threats (Sforno).

הללו את ה' - Praise HASHEM. This psalm,
containing only two verses, is the shortest
chapter in all of Scripture. Radak explains that
its brevity symbolizes the simplicity of the world

ing Israel with Divine kindness? Israel will merit
God's kindness because of the extraordinary
service they rendered to Him. Recognizing
Israel's distinction, the nations will consider it a
privilege to become subservient to God's chosen
ones, and will praise Him...